

Inhoud

1	Begeleiden van groepen: een procesmatige benadering	1
1.1	Inleiding	3
1.2	Integrale procesbegeleiding van groepen	3
1.3	Groepsontwikkeling	3
1.4	Situationeel leiderschap	5
1.5	Niveaus van groepsfunctioneren	6
1.6	Procesbegeleiding tijdens de groepsontwikkeling	9
1.7	Voorfase	10
1.8	Beginfase	11
1.9	Middenfase	13
1.10	Autonome fase	15
1.11	Afsluitingsfase	16
1.12	Totaaloverzicht integrale procesbegeleiding	19
	Literatuur	19
2	Beginfase	21
2.1	Beginnende groep (eerste fase van groepsontwikkeling)	22
2.2	Taakniveau en sociaalemotioneel niveau	22
2.3	Extern systeem en intern systeem	22
2.4	Behoeftte aan duidelijkheid	23
2.5	Stereotypering	24
2.6	Pseudo-interactie	25
2.7	Taakstructuur van de groep	26
2.8	Bijdrage van de groepsbegeleider bij beginnende groepen	27
2.9	Groepsprocedures	29
2.10	Taak van de groepsbegeleider in de eerste fase	31
2.11	Fenomenen in de eerste fase	33
	Literatuur	35
3	Besluitvorming	37
3.1	Enkele besluitvormingsmanieren	38
3.2	Besluit door de hele groep	39
3.3	Stappen van besluitvorming op basis van overeenstemming	40
3.4	Probleemgebieden	41
3.5	Checklist besluitvorming en probleemoplossing in groepen	43
4	Bestaansniveau	45
4.1	Inleiding	46
4.2	Opbouw van identiteit en relatie tot anderen	46
4.3	Basisbehoefte aan erkenning	46
4.4	Werken aan het zelfbeeld	46
4.5	Andere thema's	48
4.6	Twee polariteiten	48
4.7	Vier vormen van angst	49
	Literatuur	51

5	Cobegeleiding	53
5.1	Functionele samenwerking	54
5.2	Behoeften van cobegeleiders	54
5.3	Organisatorische motieven voor cobegeleiding	54
5.4	Voordelen van cobegeleiding	57
5.5	Valkuilen van cobegeleiding	58
5.6	Voorbereiding op cobegeleiding	59
	Literatuur	62
6	Cohesie	63
6.1	Inleiding	64
6.2	Cement tussen de groepsleden	64
6.3	Cohesieve krachten	64
6.4	Oorsprong van cohesie	66
6.5	Consequenties van cohesie	68
6.6	Samenvatting	69
	Literatuur	70
7	Communicatie	71
7.1	Inleiding	72
7.2	Pragmatische aspecten van communicatie	72
7.3	Diskwalificaties	73
7.4	Paradoxen en dubbele bindingen	74
7.5	Storingen in de communicatie	74
7.6	Betrekkingsniveau	75
7.7	Communiceren	76
7.8	Niet-defensieve communicatie	77
7.9	Communicatiepatronen in groepen	78
7.10	Analyse van de interactie	80
	Literatuur	83
8	Contextniveau	85
8.1	Inleiding	86
8.2	Zes contexten	86
8.3	Biografie en stigma als voorbeelden van contextinvloed	88
8.4	Groepsidentiteit dankzij een gemeenschappelijke vijand	89
8.5	Zondebok	89
8.6	Context als deel van het krachtenveld van de groep	90
	Literatuur	90
9	Emoties	91
9.1	Inleiding	92
9.2	Basisemoties	92
9.3	Gelaagdheid van emoties	94
9.4	Emoties tijdens transities	94
9.5	Overdracht	96
9.6	Overdracht in relaties	97
9.7	Overdracht in groepen en op de werkvloer	97

9.8	Zich herhalende gezinspatronen	98
9.9	Allergieën en crazymakers	99
9.10	Algemene adviezen	100
	Literatuur	101
10	Feedback	103
10.1	Inleiding	104
10.2	Feedback en hoe het werkt	104
10.3	Wat bij feedback verondersteld wordt	104
10.4	Regels voor feedback	105
10.5	Johari-venster	106
10.6	Feedback in breder perspectief	108
10.7	Positieve en negatieve feedback	109
10.8	Negatieve en positieve feedback in groepen	110
10.9	Enkele effecten van feedback	111
10.10	Feedback op groepsniveau	112
	Literatuur	113
11	Functionele rollen	115
11.1	Groepsgedrag: functionele rollen in groepen	116
11.2	Taakrollen	116
11.3	Procesrollen	116
11.4	Zowel taak- als procesrollen	117
11.5	Disfunctionele rollen (negatieve rollen)	117
	Literatuur	118
12	Groepsdynamica	119
12.1	Positiebepaling	120
12.2	Wieg van de groepsdynamica	120
12.3	Opkomst van de groepsdynamica in Amerika	121
12.4	Hoofdstromingen in de groepsdynamica	122
12.5	Wegwijzer	127
	Literatuur	129
13	Groepsnormen	131
13.1	Inleiding	132
13.2	Uniformiteit en conformiteit	132
13.3	Nadere definitie van groepsnormen	134
13.4	Conformiteit en sociale invloed	136
13.5	Regulerende werking van normen	137
13.6	Tot besluit	137
	Literatuur	138
14	Groepsontwikkeling	139
14.1	Inleiding	140
14.2	Basismodel van Tuckman	140
14.3	Overeenkomst met de ontwikkeling van het individu	143
	Literatuur	145

15	Groepsontwikkeling in therapiegroepen	147
15.1	Inleiding	148
15.2	Ontwikkelingsmodel van Levine	148
15.3	Parallelfase	149
15.4	Autoriteitscrisis	150
15.5	Opnemingsfase	151
15.6	Intimiteitscrisis	153
15.7	Wederkerigheidsfase	155
15.8	Separatiecrisis en eindfase	156
15.9	Tot besluit	157
	Literatuur	157
16	Groepsontwikkeling in taakgroepen en trainingsgroepen	159
16.1	Fasen in een taakgerichte groep	160
16.2	Fasen in een trainingsgroep	161
16.3	Vergelijking tussen taakgroepen en trainingsgroepen	163
	Literatuur	166
17	Groepsvorming	167
17.1	Groepsbegeleider en groepsvorming	168
17.2	Behoeftte en probleemformulering	168
17.3	Aspecten beleidsplan	170
17.4	De rol van de begeleider als beleidsadviseur	172
17.5	De positie van de begeleider als beleidsadviseur	173
	Literatuur	176
18	Groepswerk	177
18.1	Inleiding	178
18.2	Plaatsbepaling vanuit het beroepsbeeld	178
18.3	Individu en omgeving	178
18.4	Groepsmaatschappelijk werk nader gedefinieerd	179
18.5	Indicaties en contra-indicaties	181
18.6	Relatie met groepstherapie en groepstrainingen	181
18.7	Huidige stand en toekomstperspectieven	183
	Literatuur	185
19	Grote groepen	187
19.1	Inleiding	188
19.2	Large group interventions	188
19.3	Kritische succesfactoren	188
19.4	Interactie	190
19.5	Taakaspecten en sociaalemotionele aspecten	190
19.6	Interactieniveau	190
19.7	Bestaansniveau	191
19.8	Methoden voor interventies in grote groepen	192
	Literatuur	194

20	Interventies	197
20.1	Inleiding	198
20.2	Taakgerichte interventies	198
20.3	Groepsgerichte interventies	200
20.4	Persoonsgerichte interventies	201
21	Krachtenveldanalyse	205
21.1	Inleiding	206
21.2	Krachtenveldanalyse	206
21.3	Sterkte-zwakteanalyse op groeps- of teamniveau	208
	Literatuur	210
22	Leiderschap	211
22.1	Leiderschapsstijlen	212
22.2	Fundamentele leiderschapsdimensies	215
22.3	Situationeel leiderschap	220
	Literatuur	222
23	Methodisch handelen	223
23.1	Inleiding	224
23.2	Wat is methodisch handelen?	224
23.3	Begeleider gaat aan begeleiding vooraf	224
23.4	Voorfase	225
23.5	Uitvoeringsfase	226
23.6	Eindfase	229
23.7	Algemene thema's	229
23.8	Bijlage: Vragen bij de niveaus van groepsfunctioneren	230
	Literatuur	231
24	Middenfase	233
24.1	Groepsfunctioneren in de tweede fase van groepsontwikkeling	235
24.2	Behoeftte aan emotionele betrokkenheid in de groep	235
24.3	Collectieve verdedigingsmechanismen	236
24.4	Verbale interactie in de middenfase	237
24.5	Voorlopig relatiepatroon	238
24.6	Relatiepatroon in de groep	239
24.7	Ondersteuning groepsfunctioneren als hoofdthema in de tweede fase	240
24.8	Rol begeleider in de tweede fase van groepsontwikkeling	244
24.9	Open groepsklimaat (latere middenfase)	246
25	Online groepswork	251
25.1	Wat is online groepswork?	252
25.2	Kiezen voor online groepswork	254
25.3	Vormen van online groepswork	255
25.4	Groepschat	255
25.5	Online communiceren	256
25.6	Competentieprofiel online groepswerker	256
	Literatuur	258

26	Procesanalyse	259
26.1	Hulpmiddelen voor observatie en procesanalyse	260
26.2	Observatie van functionele rollen	260
26.3	Observatie van gedragsvormen	260
26.4	Leiderschap	260
26.5	Normen en waarden	262
26.6	Interactie en participatie	263
26.7	Groepsproces	263
26.8	Besluitvorming en conflicthantering	264
26.9	Taak- en relatieprocessen	264
	Literatuur	265
27	Schoolklassen	267
27.1	Inleiding	269
27.2	Groepsprocessen	269
27.3	Medeverantwoordelijkheid	270
27.4	Groepsnormen en conformiteit	270
27.5	Ijsbrekers: werkvormen in beginfase	271
27.6	Communicatie tussen alle betrokkenen	272
27.7	Stimuleren tot participatie	273
27.8	Veilig groepsklimaat	274
27.9	Twee niveaus	275
27.10	Heterogene input	276
27.11	Opkomende leiders	276
27.12	Informele contacten	277
27.13	Subgroepen	277
27.14	Non-verbale signalen	278
27.15	Einde van het schooljaar	278
27.16	Tot besluit	278
	Literatuur	279
28	Soorten groepen	281
28.1	Inleiding	282
28.2	Groepstypologie	282
28.3	Cognitief georiënteerde groepen (hoofd centraal)	282
28.4	Belevings- en ervaringsgeoriënteerde groepen (hart centraal)	283
28.5	Gedrags- en vaardigheidsgeoriënteerde groepen (handen centraal)	284
29	Taak en proces	287
29.1	Taak en relatie als keerzijden van een munt	288
29.2	Taakfuncties en procesfuncties	289
	Literatuur	290
30	Teambegeleiding	291
30.1	Inleiding	292
30.2	Teambegeleiding: vorm, inhoud en doelstellingen	292
30.3	Positie en rollen van de teambegeleider	292

30.4	Spanning tussen gezamenlijke doelen en individuele behoeften	293
30.5	Gesloten teams en los-zandteams	293
30.6	Begeleiden van gesloten teams	295
30.7	Begeleiden van los-zandteams	298
30.8	Enkele ontwikkelingen	301
	Literatuur	301
31	Teambuilding	303
31.1	Inleiding	304
31.2	Definities en doelstellingen	304
31.3	Effectieve teams	304
31.4	Aanpak van teambuilding	305
31.5	Motieven voor teambuilding	309
31.6	Geen teambuilding	310
31.7	Resultaten van teambuilding	310
	Literatuur	311
32	Teamcoaching	313
32.1	Inleiding	314
32.2	Coaching als vorm van professioneel begeleiden	314
32.3	Soorten teams	314
32.4	Effectieve en minder effectieve teams	315
32.5	Zeven aspecten van teamfunctioneren	315
32.6	Proces van teamcoaching	319
32.7	Alternatieven voor teamcoaching	320
32.8	Tot besluit	321
	Literatuur	321
33	Teamrollen	323
33.1	Inleiding	324
33.2	Teamroltheorie	324
33.3	Acht rollen	325
33.4	Niet-geslaagde teams en teamleden zonder teamrol	327
33.5	Ontstaan van teamrollen	327
33.6	Schillen van de persoonlijkheid	327
33.7	Teamrol en taalgebruik	328
	Literatuur	330
34	Themagecentreerde interactie	331
34.1	Inleiding	332
34.2	Levend leren	332
34.3	Ontstaan themagecentreerde interactie	332
34.4	TGI als methodiek	334
34.5	Werkmodel TGI	336
34.6	Leiding geven aan een groep volgens themagecentreerde interactie	338
	Literatuur	339

35	Valkuilen bij het begeleiden van groepen	341
35.1	Inleiding	342
35.2	Te veel voorbereiden	342
35.3	Te ambitieuze doelen	342
35.4	Stappen overslaan	343
35.5	Te individugericht werken	343
35.6	Verantwoordelijkheid te veel bij jezelf houden	344
35.7	Eenzijdig omgaan met 'schuldvraag' als het slecht loopt	344
35.8	Te sterke hechting aan begeleider toelaten	344
35.9	Jezelf buiten schot houden	345
35.10	Aandacht voor slechts één niveau	345
35.11	Stappen overslaan in groepsontwikkeling	345
36	Veiligheid en vertrouwen	347
36.1	Inleiding	348
36.2	Vertrouwen als ontwikkelingsthema	348
36.3	Betrouwbaarheid en vertrouwen	348
36.4	Klimaat van vertrouwen als basis voor groepsontwikkeling	350
36.5	Stijlen van groepsbegeleiding	350
36.6	Interventies ter bevordering van veiligheid en vertrouwen	352
	Literatuur	353
37	Veranderingsprocessen	355
37.1	Lewin over geplande verandering	356
37.2	Soorten verandering	357
37.3	Geplande en ongeplande verandering	357
37.4	Vertragen en onthaasten	359
37.5	Vergelijking van de twee soorten verandering	360
37.6	Verbinding tussen beide soorten verandering	360
	Literatuur	362
38	Voorfase	363
38.1	Ontstaan van een groep	364
38.2	Behoeftes aan groepsvorming binnen een sociaal systeem	364
38.3	Signalering	365
38.4	Groepsvorming in de context van organisaties	366
38.5	Groepsvorming binnen de maatschappelijke context	367
38.6	Programma van wensen	368
	Literatuur	368
39	Weerstand	369
39.1	Wat is weerstand?	370
39.2	Overlevingsstrategieën en levenstechnieken	371
39.3	Omgaan met weerstand	372
39.4	Groepsafweer	373
39.5	Overzicht van afweermechanismen	374
	Literatuur	376

40	Zelfbeeld	377
40.1	Inleiding	378
40.2	Ontwikkeling van het zelfbeeld	378
40.3	Sociale vergelijkingsprocessen	378
40.4	Eigen keuzen	379
40.5	Beschadigd of negatief zelfbeeld	379
40.6	Stigma	379
40.7	Verinnerlijking van positieve beelden	380
40.8	Zelfbescherming	380
40.9	Zelfpresentatie	380
40.10	Zelfpresentatie in sociale media	381
40.11	Levenstechnieken	382
40.12	Weerstand als vorm van zelfbescherming	382
	Literatuur	383
41	Zelfsturing	385
41.1	Zelfsturende of autonome groep	386
41.2	Begeleiding groepsproces in derde fase	386
41.3	Praktijkvragen	392
	Literatuur	393
42	Zijdeurinterventies	395
42.1	Inleiding	396
42.2	Benaderingen via de voordeur, zijdeur en achterdeur	396
42.3	Achterliggende methodische overwegingen	396
42.4	Voorbeelden van zijdeurinterventies	397
42.5	Indicaties voor zijdeurinterventies	402
42.6	Contra-indicaties voor zijdeurinterventies	402
	Literatuur	403
	Register	405

Begeleiden van groepen

Groepsdynamica in praktijk

Remmerswaal, J.L.M.

2015, XVII, 409 p. 34 illus. Book + eBook., Softcover

ISBN: 978-90-368-0724-1